

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N°. 42.

Miercuri 18. Noembre

1861.

Unu cerculariu episcopescu

de mare importantia pentru interesele culturale
nationale :

Noi Ioan Alexi cu indurarea lui Dumnedieu
si gratia santului scaunu apostolicu alu Romei, epis-
copulu greco-catolicu alu diecesei Gherlei, abatele
pré santu mantuitorului nostru, de Lekér.

Pré onoratoriloru frati etc.

Daru voue si pace dela Dumnedieu etc.

Arunsi fiindu de acea interna convingere cumca
numai scól'a a fostu si este in stáre de a redicá pre
fiacare natiune lá aceea cultura si perfectiune, care
insusi fundatorele religiunei nóstre a impusuo fia-
carui omu, cá unu adeveratu si securu mediulocu
spre asi castigá fericirea cea pamentésca si cerésca,
convinsi fiindu mai incolo, cumca scólele numai a-
atunci potu aduce fructele dorite, déca voru fi pro-
vediuete cu invatiatori bene calificati, ce insa ea cu ne-
potentia, déca acestia nu voru fi bene dotati ; prin
cerculariulu nostru din 8. Martiu 1859, Nr. 457 v'am
fóstu aretatu fontanele, din cari se ar' poté infintia
pentru fiacarea comuna din eparchi'a nóstra unu
fundu scolasticu, care prin altu cerculariu din 2.
Juliu 1860 Nr. 1299, cu acea adangere amu repeti-
tu acelu sfatu parintiescu, cá pentru acestu no-
bilu si la fericirea cea adeverata conducotoriulu
scopu se jertfésca obligatiunile capetande dela impru-
mutulu statului. Dorére inse ca din atatea comune
parochiale concediuete pastorirei nóstre numai oreca-
teva comune din vicariatulu Rodnei, s'au nevoitu a
infintia astufeliu de fonduri ; éra unele parochii din
Marmati'a au menitu regalele pentru dotatiunea scó-
leloru, si acuma de curendu spre a nóstra manga-

iare fii nostrii din Cristuru au datu obligatiunile im-
prumutului pentru scóla.

Fratiloru si filorulu ! Cu durere amu intielesu,
cumca unele parochii au vendutu acéste obligatiuni
si inca spre marea dauna a loru cu mai pucinu de
jumetatea pretiului loru nominale, suntu inca multe
care inca le pastréza, acestor'a le dau acelu sfatu
parintiescu, cá se le jertfésca pentru sustienerea si
dotarea scóleloru ; acésta a loru fapta vá aduce frupte
neperitoare si folositorie filorulu loru, nepotiloru si
stranepotiloru, si vá aratá zelu adeveratu catra ina-
intarea binelui comunu, care fara scóle bine dotate
nu se póte sperá, voru fi mai puçine contribuiuri sco-
lare pentru acéste, precum suntu pentru acéle co-
mune care acum au fonduri scolare infintiate.

Ve provocamu dara dein nou pre toti fratii vi-
cari, protopopi si preoti, cá pre acéle comune, cari se
afla inca in posesiunea obligatiuniloru prin invetiature
potrivite se le aduceti acolo, ca acelea se se jertfésca
pentru scólele loru, cari déca ar' face, se dée dechi-
aratiune din partea sa si apoi acésta din preuna cu
obligatiunile spre ulteriores oficiós'a lucrare se le tra-
miteti incóce.

Punenduve inca unadata acestu lucru de mare
insemnatare la sufletu, acestu cerculariu se 'lu cetiti
in beserica, pre lunga impartirea archierescei bene-
cventurari sum in Ghierla 9. Octombre 1861.

Ill usritatea Sa dete si aici dovada, ca si iubesc
natiunea si progresarea ei. Fia cá cuvintele parin-
tesci se afle celu mai fructuosu terenu in animele ro-
maniloru de pe totu locul. — Red.

Adres'a comitatului Zarandu.

Maiestatea Ta c. r. apostolica !

I. Transilvani'a, dupa dreptulu istoricu, dupa santiunea pragmatica, si dupa tóte legile posteriori, precumu si dupa vointi'a Maiestatiei Vóstre, si dupa vointi'a majoritatii popóreloru transilvane, e o tíera cu totul independente de tíer'a unгурésca ; intre Transilvani'a si Ungari'a, dupa dreptulu istoricu pene astadi in vigóre, nu existe neci o legatura séu unire reale, ci Transilvani'a sta numai in acea relatiune ca- tra Ungari'a, ea celu ce domnesce aici in calitate de Rege, acela domnesce colo in calitate de Mare Principe.

Maiestatea vóstra pré gratiosu ve indurati a sci, ca Ungari'a a devenitu suptu domni'a gloriósei casei habzburgice puçinu dupa batai'a la Mohaciu dela a. 1526; de erá Transilvani'a unita cu Ungari'a, ea anca ar' fi devenitu suptu domnirea casei habzburgice totu atunci ; ma Transilvani'a remase tributaria tureului, si se bucurá anca pe atunci nu numa de alte drepturi de independentia, ci si de dreptulu de a 'si alege liberu pe principii sei, si a exercitatu acestu dreptu anca mai dónu secte dela venirea Ungariei suptu gloriós'a casa habzburgica.

Abia la finitulu seclului XVII si anume la an. 1688 fú Transilvani'a fericita de a cadé suptu scutu si protectiunea casei habzburgice, dar' nu cá unita cu Ungari'a, ci cá tíera cu totul independente atatu de Ungari'a catu si de celelalte tieri ale casei domnitórie ; abia la an. 1699 prin art. I. alu tractatului dela Carlovitiu a recunoscutu Pórt'a ea Transilvani'a, care 'i erá tributaria, a trecut suptu parintése'a stapanire si potere a casei habzburgice. Dar' de atunci si pene astadi, Transilvani'a s'a bucuratu neintreruptu de independenti'a sea atatu de catra Ungari'a catu si de catra celelalte tieri ale corónei imperatesei.

Legatur'a Transilvaniei cu gloriós'a casa habzburgica e espresa in diplom'a sacra a imperatului Leopoldu I. dela a. 1691 ; acésta carta magna a Transilvaniei, acestu documentu de statu, asecura independint'a Transilvaniei atatu in privint'a poterei sale gubernamentali, catu si legislative si esecutive ; in poterea acestei carta magna, Transilvani'a 'si are gubernulu seu independente de celu alu Ungariei, diel'a sea propria si nedependente de cea a Ungariei, si tributulu seu cu totul separatu de celu alu

Ungariei, si militi'a Transilvaniei 'si are generalulu seu nedependente de alu Ungariei, si gubernatore si cancelariu cu totul neaternatu de alu Ungariei.

Unu argumentu de mare importantia pentru independenti'a Transilvaniei de catra Tíer'a unгурésca, ca si asia numi'a resolutiune alvintiana din a. 1693, unde intre altele se dice ca „cancelari'a de curte a Transilvaniei se fia de totu separata (prorsus separata) de cea a tíerei ungresci.“

Ér' santiunea pragmatica anca nu léga Transilvani'a de Tíer'a unгурésca. Chiaru asia a fostu Transilvania de independente si libera intru primirea santiunei pragmatice, cá si Ungari'a ; Transilvani'a a primit'o in comitiile sale dela a. 1722 si s'a inseritu in tabulelele legiloru transilvane de a. 1744 art. III, chiar' precum s'a facutu acésta pentru Ungari'a la a. 1723 art. I., II. si III. — Asia santiunea pragmatica anca sustiene independenti'a Transilvaniei de catra Ungari'a.

Acestu dreptu de independentia a Transilvaniei de Ungari'a s'a explicatu si confirmatu si mai tare prin decretule comitiilor dela a. 1790. — Art. V. din acestu anu sustiene independenti'a gubernamentale a Transilvaniei, si dice ca, Transilvani'a e principatu de sine statutoriu si neaternatu (alto remnu (per se subsistens, et ab alio regno inependens Principatus Transilvaniae); art. VI. sustiene independenti'a legislativa, si dice ca, puterea de a face legi e comun'a principelui (nu dice regelui) si dietei ; art. VII. dice ca, poterea esecutiva o va exercitá principiele ; art. VIII. dice ca „Maiestatea sea in trebi atenetórie de Transilvani'a sa voru consultá reflesiunile dietei.“

Totu la a. 1790 se decreta ca, Transilvani'a se nu póta fi silita a se incorporá cu Ungari'a.

Ér' la a. 1688 se decreta cá, se se faca dreptate pretensiuniloru celoru juste ce le au transilvanii in tíer'a unгурésca.

Din tóte aceste se vede ca Transilvani'a e cu totul independente de Ungari'a, si ca ea 'si are atatu gubernulu seu catu si legislatiunea sea cu totul propria si neaternata de cea a Ungariei ; si mai multu, Transilvani'a necum se fia in vreo unire reala cu Ungari'a, ci din contra ea se afla cu acésta intru unu procesu continuu internatiunale pentru comitatel si districtele, ce se intendu pene in Tisa, cari de facto sunt incorporate cu Ungari'a, dar' cari de jure sunt ale Transilvaniei. — Pacificatiunea vienense din

23. Iunie 1606 suna espresu despre marginele Transilvaniei.

Ce se tiene de legile din 48 si in specie de art. VII. din legea de Posionu, si de art. I. de legea din Clusiu, prin cari se dice a se fi decretatu uniunea Transilvaniei cu Ungari'a, acele legi nu potu fi obligatorie neci cele din Posionu pentru Transilvani'a, neci cele din Clusiu pentru Ungari'a; ca Ungari'a n'a fostu competente a aduce legi pentru Transilvani'a, precum neci Transilvani'a n'a potutu fi competente a aduce legi pentru Ungari'a — amendoue aceste tieri fiendu cu totul independente un'a alt'a. Dar' legea din Clusiu dela a. 1848 neci pentru Transilvani'a nu pôte fi obligatoria, ci aceea e cu totul nevalida si nula, pentruca: 1) chiar' diet'a de atunci a lucratu in contra voiei imperatesci, de órece n'a observatu ordulu propusetiuniloru regesci publicate in acea dieta; 2) pentruca acea lege, legea uniunei, s'a facutu fara scierea si concursulu si invoirea romaniloru, cari facu $\frac{2}{3}$ a locuitoriloru Transilvaniei, si asia e lucru monstruosu cá minoritatea se decreteze si se impuna legi maioritatiei; 3) pentruca romanii in adunare legiuita au protestatu in contra acelei legi de uniune anca inainte de a se face ea in diet'a din Clusiu; 4) pentruca acea lege s'a adusu prin terorismulu celu mai cumplitu si in mediuloculu furórei galeriei din dieta; 5) pentru ca acea lege de si pôte e inarita, dar' nu e santiunata si nu s'a publicatu neciodata, si asia n'a trecut prin tóte formalitatile de legislatiune; 6) pentruca nu s'a pusu in lucrare neciodata, 7) in urma, pentruca acea lege prin resbelulu civile, si prin usulu de 12 ani incóce s'a abrogatu cu totul.

Dupa dreptulu publicu alu Transilvaniei se cere la validitatea legale a órekarui articlu de lege, urmatoriele: La initiativ'a principelui séu a dietei; diet'a se faca lege, acésta apoi se o intarésca principele, apoi asia intarita se o primésca staturile si ordinile, si apoi éra se se tramita la principe spre santiunare, si in urma retramitienduse la dieta, acésta se faca articlu despre acea lege séu adeca se o inarticuleze, si apoi asia a treia óra tramitienduse la principe, acesta se o santiuneze finalmente, de unde retramitienduse erá de lipsa se se publice mai antaiu in dieta si apoi prin tóte jurisdictiunile.

Cumca legea uniunei din 48 nu are aceste calitati, si ea nu s'a observatu tóte aceste formalitati, e evidentu si o scie tóta lumea.

Dar' afara de aceste, Transilvani'a precum pana

la 48 asia si de atunci incóce, va se dica dela legea uniunei incóce, in curs u de 13 ani anca a remasu cu totul independente de Ungari'a. Ér' reinviarea cancelariei aulice transilvane, a guberniului si a celorlalte dicasterii transilvane, si ocuparea acestoru posturi prin cei mai invetiati si mai avuti fi ai Transilvaniei anca aréta de o parte independenti'a Transilvaniei, de alta parte nulitatea legiloru din 48.

Dupa tóte aceste diplom'a din 20. Octobree 1860 si patent'a din 26. Februaru 1861 inca lasa si asecura pentru Transilvani'a deplin'a s'a independentia.

Cu aceste credemu ca amu demunstratu continuitatea independentiei Transilvaniei decumu a venitu acésta suptu scutul casei habsburgice si pene in diu'a de astadi; amu demunstratu, ca Transilvani'a de atunci pana in acestu momentu n'a fostu de facto neciodata unita cu Ungari'a, ér' de jure neci nu pôte fi unificata cu vecin'a tíera a Ungariei neciodata.

Asia, diplom'a leopoldina din 4. Dec. 1691; resolutiunea alvintiana dela a. 1693; santiunea pragmatica inarticulata la a. 1744; decretele comitiiloru dela a. 1790; nulitatea lelei de asia numit'a uniune din 1848; usulu dela 1848 pana diu'a de astadi; diplom'a din 20. Oct. 1860 si patent'a din 26. Febr. 1861 — sunt totu atate documente ferme ale independentiei Transilvaniei de tíer'a ungrésca.

II. Dupa aceste, Maiestate! ne luamu voia a trece la comitatulu nostru Zarandu, fara de care integritatea Transilvaniei ar' fi mutilata in contra documentelor mai susu enumerate.

Fatalitatile si trasu-impinseturile ce s'a intemplat cu comitatulu Zarandului sunt conosciute — istori'a lea insemnatu. Totu istori'a inse ne e martora, ca acestu comitatu e parte integrante si nedespartita a Transilvaniei. Se nu mergemu mai departe decatu la dietele ce s'au tienutu in Transilvani'a numa dela a. 1722 incóce, si in tóte aceste diete vomu vedé deputatii Zarandului representandu acestu comitatu: acesta e simbolulu celu mai principale alu tienerei si nedespartibilitatii Zarandului de tíer'a Transilvaniei; altu simbolu apoi mai este si acea impregiurare, ca comitatulu nostru atatu in administratiunea publica, catu si in cea giudiciale a fostu totdeauna si este si acuma suptu guberniulu si celelalte dicasterii ale Transilvaniei.

Se aude inse, si ni se spune ca ar' veni in Zarandu o comisiune regésca pentru anesarea acestui comitatu catra tíer'a ungrésca. Comitatu lu intregu

s'a intristatu de acésta scire, si cauta cu o aversiune si neplacere la realizarea acestei sciri, pentruca pe-candu de o parte ar' vedé intr'acésta o fapta, la care comitatulu nu si a datu voi'a neciodata, de alta parte numa cu durere ar' vedé a se rumpe de' catra ma-trea tiéra Transilvania, si a se aruncá in bratiile unei tieri si gubernu strainu precumu e Ungari'a si gubernulu seu, si ér' apoi de alta parte numa cu a-nima sangerata ar' cautá la mutilarea teritoriului si integritatii Transilvanei prin incorporarea acestui comitatu la tiér'a unгурésca. Se aude apoi, ca acésta anesiune s'ar' vré a se face nu numa in respektu politicu, ci si in respektu besericescu; acésta scire anca a intristatu animele nu numa a mai toti locui-toriloru din comitatu, ci in speție a clerului si popo-rului de legea gr.-neunita din Zarandu, de óra ce prin acésta anesare s'ar' vedé 50 de preoti cu unu poporu de 32,000 taiati de catra dieces'a Sabiniului in Transilvani'a, si aruncati catra dieces'a Aradului in Ungari'a.

(Va urmá.)

Mass'a cruda (Nyers tömeg.)

Unu cuventu sinceru dintre poporu, de catra unu no-bilu donatariu despre: Mass'a cea cruda — a nyers tömegról, si adunarea marcala a Dobocei.

(Incheiere din Nr. tr.)

Si pe lunga tóte acestea pomene, ce ni le ati facutu noua cá frati? fara scirea nóstra, acum ne numiti inca si m a s s a c r u d a? si cuasi pretindeti dela noi, cá se damu mana cu voi-precum au datu si nefericiti nostri strabuni pe la an. 1437 cá cu atata mai usioru se ne puteti din nou subjugá, si intre-buintiá de instrumente pentru scopurile vóstre natio-nale egoistice, si cá asia se puteti cu ajutoriulu no-stru a desbracă pe romani in genere si de limba, déca nu iau pututu strabunii vostri, — si se ne dati si pe viitoriu totu voi deregatori din sangele vostru, adeca se ne puneti tutori si curatori din genulu san-gesugatoriloru?

Au dóra veti dice, ca numirea de m a s s a c r u d a nu o intielegeti despre noi — fratii vostri de odinióra — ci despre fosti vostri iobagi? dá at-uncia de ce iati impartasitu din asemenea drepturi politice cu voi, si cu noi, daca ati sciutu, ca voi nu vati ingrigitu in timpulu iobagiei de crescerea loru, cá se fia vrednici de a siedé cu voi intr'o casa, si

la o mésa? séu la aceasta ati avutu iara alte sco-puri? adeca cá despre o parte in loculu slujbeloru domnesci se capatati capitalori indoite in bani, iara despre alta cá in statulu celu brutalu in care iati tienutui, mai lesne sei puteti desbracă de caracterulu loru nationale, si sei faceti unguri?

Inse multiamita ceriului, vati insielatu urítu! pentruca romanulu si in statulu sclaviei avú mai multu simtiu de nationalitate si relegiune decatu ati supusu voi despre elu, — si precum ati vediutu, au pasitu in susu cá reactionari cu cósa si lancea in mana de a resistá in contra fortiei vóstre diabolice, — si pentru apararea dreptatii cei sante!!!

Toema din aceasta cauza speramu, ca pe vii-toriu si cu mai mare taria si resultatu voru stá in cale la toti pasii vostri cei nedrepti, si cu atata mai virtosu, ca totu romanulu scie acum, ca pe stindar-dulu Augustisimului nostru Imperatoriu e scrissa cu litere de auru „egalitatea drepturiloru nationale, si a limbei“ carui a voi cu atata cerbicia ve opuneti, spre peirea vóstra?

Apoi sciti pré bine, ca din massa cea cruda se afla acum prea multi sumanari si ciorecari, cari au mai multa pregatire decatu nadragarii vostri, pre cari iati inghesuitu in comitetele cele nelegiuite si reactionare — intregite din 1848 — si pe cari nici-odata nu iti puté insielá.

Se 'lunga cele insirate mai scimu si acea, ca precum in a. 1848 ati vendutu tiéra nóstra la Un-garia, si prin acea ati provocatu resbelulu civilu, asia si acum numai intr'a ceea ve bateti capului, — si óre nu cu scopulu acela cá se prochiamați din nou 14. Apr. 1848? si apoi se ne vindeti tiéra inca si la unulu alu treilea?

Multe amu avé inca de a ve spune din aceea ce scimu, dara le lasamu pe mai 'nainte.

Dupa ce acum vedeti, ca si cea din urma spe-rantia, si radímu, ce ati creditu alu avé intru noi l'ati pierdutu, si védeti, ca noi cá romani acuma cu totii una suntemu, si una tienemu, ve rugamu frati-loru, nu ne mai numiti m a s s a c r u d a, care nu-mire dupa faptele vóstre judecandu mai bine o meri-tati voi de catu noi, — nu calumniati pe conduca-torii nostri, ca ar' fi inspirati, si corupti cu bani, pentru ca totu din fapte judecandu noi asia credemu, ca voi stati in soldulu absolutismului, si in legatura cu sudamericani, cari vindeti natiunile colocoitóre si tiér'a loru dupa placu, cá si aceia pe sclavii loru, — voi ve inchinati centralisatiunii Bathiano-Kossuthiane,

dara unuia absolutismu mai gros, lanu de catu alui Bach, voi ne terorizati, si neindreptatiti! —

Deci batetive peptulu, si dicitu „mea culpa de 3 ori dupa olalta, strigati apoi si lucrati cu totii incepandu dela a 7 pana la a 80 de anu cá se traiesca dreptatea, si egalitatea nationala si a limbei,“ atuncia bucurosi ve vomu primi eara de frati precum amu facutuo acésta si la vinirea vóstra in tíer'a nóstra! almintrelea niciodata!!! cu atata mai puşinu primimu noi fratiatarea vóstra cea vicléna!!! — u

Onorata Reuniune a femeiloru romane!

Daca pentru unu individ, si mai virtosu pentru unu romanu, carele a pasitu pe calea cea luncósa a vietii publice, este mare mangaiere si incurgiare, si singur'a aceea impregiurare, ca vede si se convinge despre aceea, ca ideile, care le au pledatu resuna in animile concetateniloru si conationaliloru sui, cací acelea au un'a si aciasiu origine purcediendu din unu izvoru comunu, din sentiulu dreptulului si datorintieloru nationale: cu catu e mai mare si mai dulce bucuria, candu i se da ocaziune a se convinge prin asemenea ovatiune precumu este neveditórea si scump'a cununa de lauru si comitiv'a mie de catra onorat'a Reuniune tramisa si de mine in 26/14. Aug. a. c. cu o diumatate óra in antea reintórcerei mele din Pest'a priimite — despre aceea, ca ostenelele si luptele avute suntu in modulu celu mai eclatantu pretiuite si resplatite peste merite si asteptare.

Unu actu cá acesta maretiu 'mi re'nvie in minte clasic'a epoca a strabaniloru nostri romani, etatea numita de auru, candu matrónele romane, ale caroru virtuti glorióse totudeun'a au servitu si voru servi pururea de modelu femeiloru altoru natiuni, incunundandu pre barbatii de gntea romana binemeritati cu simpl'a cununa de lauru, in estu modu ii inbarbatá; incatu densii erau gat'a in oricare momentu a si sacrificéa totu ce avea, ba si singur'a víeti'a pentru marimea poporului romanu, eternisandusi numele inaintea posteritatii prin fapte gigantice, care au stralucitu si servitu de exemplu eroiloru tuturoru natiuniloru lumiei si la a caror'a simpla pomenire se uimesce totu natulu. —

Ilustreloru Dómne! Cumca domniele vóstre cu sangele, carele ve curge prin vene si anticiele virtuti si caracterulu maretiu alu matróneloru romane a

strabaneloru Domniloru Vóstre, ati ereditu, ati doveditu din destulu in grelele dile a le suferintiei, a furiosului resboiu intre-nationalu civile, dara mai virtosu dupa domolirea aceluia decretandu si totuodata si efaptuandu intemeierea Reuniuni spre ajutoriulu orfaneloru si orfelineloru romane, ai caror'a parinti s'au sacrificatu intru apararea causei natiunale, carea Reuniune si adi susta, si 'si revarsa radiele sale binefacátore, de si modeste, asupr'a mai multoru orfane, si orfeline.

Catu curagiu, dara cu catu mai multa constancia si virtute eroina s'a postitu la infintiarea unei asemenea Reuniuni in nisce impregiurari, candu si cea mai inocente fapta se esplic'a de pururea neadormitii si nefatigaverii calumniatori ai poporului romanu in contr'a densului.

Atat'a energia barbatésca numai damele din Brasiovu au fostu in stare a desvolt'a si dovedi. —

Atatea greutati numai astfelu de spirite tari au pututu invinge, de care ve insufletiesce pe Dvóstra stimateloru dame! Prin fapt'a acést'a grandiósa, stergundu lacremile aceloru nevinovati v'ati deschisu fagiea cea mai stralucita in istoria poporului romanu si eternisanduve numele ati devenitu de conducátore si de datátore de tonu si de cele mai stimulate intre femeile romane din tóte provinciile locuite de romani. —

Si óre tramiterea cununelor Domniloru Gozsdu, Pop'a si mie, nu dovedesce din destulu ce spuseiu?

Departa este del'a mene, cá se cugetu ca eu, au ceilalti duoi domni au meritatu atat'a distingere din partea unicei corporatiuni morale a femeiloru romane, ca-ci noi insine suntemu in adunculu sufletului nostru mai bine convinsi despre aceea, ca nimicu amu facutu mai multu, decatu, ca ne amu implinitu datorinti'a de a aperá santele interese natiunali in diet'a Ungariei, dara totusi baremu eu din partea mea debue sa marturisescu, cumca me sentiu peste asteptare fericitu, vediendu, ca singur'a buna vointia, singuru curagiu, voia' de a mi impleni datorinti'a, au aflatu la Dvóstra o asemenea eclatanta apretuire si incurgiare pentru de a porni si mai de parte pe calea, pe carea am pornitu, fora sféla si fara odichnire.

Cununele mie si Domniloru Pop'a si Gozsdu tramise nunumai ca pre noi si pre totu romanulu ilu voru inpintená spre apararea causei natiunale cu ori si ce ocaziune, si tn orice locu cu cea mai mare cal-

đura si barbatia: ci totuodata voru astupá gurile cele rentatióse ale neinpacaveriloru neamici ai nostri, cari neavendu alte arguminte mai oneste si mai fundate, cá nisce sierpi inveninati vérsa veninu dracescu din gur'a loru in contr'a nóstra, dicundu, ca acei intieleginti romani, cari apara caus'a nationale si pretindu drepturile, carele se cuviniu pentru natiunea loru, sunt numai nisce turburatori de pace, pastori fara de turma, venetori de interese private, avendu tendintie separatistice, si altele, si ca poporulu romanu osandesce, au baremu nu partinesce ideile si propasirea acestor'a.

Priimiti dara, Ilustreloru Dóme! pentru onórcamie aratata cea mai adeverala si profunda multiunita a unui barbatu romanu, carele ve asecura despre aceea fapta, ca l'ati invrednicitu a fi distinsu si condecoratu cu o cununa astfelu de nepretinibile, cá cum este cea mie tramisa, care fapta dupa dis'a latinului honores non in honorato sed in honorante consistunt, onórele mai multu onorédia pre onorantele decatu pre onoratulu.

Atotuputintele se scutéscá pre natiunea romana de totu reulu si s'o conduca in portulu fericirei.

Se protéga, cá se in floréscá Reuniunea femeiloru romane.

Era Domnioloru Vóstre se ve donedie viétia indelungata si fericita.

Cu deplina si profunda stima remanendu.

Alu onoratei reuniuni

Lugosiu in 16. Octombre 1861.

aplecatu servu

Aloisiu Vladu m. p.

protonotariulu comitatului Carasiu si fostulu deputatu la diet'a Ungariei in 1848/49 si 1861.

(Acésta adresa fú insocita de portretulu D. deputatu pentru tóte Damnele fóste suscrise in adres'a lui tramisa. — Red.)

Opiniune despre pusetiunea nóstra.

Iassi. — Multu stimata Domnule!

Am aceputu epistol'a D'tale din 7. Oct. in dílele trecute, respundu, cam tardiu, si me temu se nu fia responsulu si tardiu si ne respunsetoriu. E greu a cunósce, ce are fi de facutu, candu e cineva de parte de loculu aptiunii si afara de comuniune cu

aportorii si mai alesu, candu sunt tóte limbele confuse, cumu au fostu la turnulu babilonului si cum sunt acum; totu ce potu se dicu cu securitate e, ca romanii numai atunci voru fi natiune politica, ceea ce dorimu toti, candu voru siedé éراسi pre teritoriulu loru aviticu nu pre alu unguriloru si alu sasiloru si candu voru avé dereptulu si poterea loru nationale, pre in urmare, candu voru fi constituti si organizati romanesce dupa dereptulu loru romanu si cu autoritatile loru romane.

Eu credu, ca acést'a au voitu si adunarea romaniloru din 1848, candu au proclamatu nedependenti'a natiunii romane, atunci dins'a au proclamatu fara indoiala dereptulu stramosiloru nostri de a ne reorganisé pre teritoriulu propriu cu autoritatile si cu limb'a propria.

Spre acestu scopu, dupa a mea parere, erá neapertatu necesariu a se cere voia dela Maiestate indata dupa aparatiunea constitutiunismulu modernu cá natiunea romana se tiená una adunare generala ad hoc.(!) La acést'a eu tienu forte tare, cu atatu mai tare, cu catu e mai neclatitu, ca una natiune nece nu se póte guberná fara de conclucraea adunarii generali, ne cum se se pota constitui. Comisiunile inca 'si au loculu loru dar' nu la constituire.

Eu credu in ultra, ca adunarea nationale are fi aflu vreunu mediulocu, cá se nu se totu amenc decisiunea causei sale politice cumu s'au amenatu din seculi pana acumu, ea ar' fi aretatu, cumca acestu procesu e destulu de maturu pentru decisiune si cá n'are fi nece una ratiune de alu mai supune la noue discusiuni si contradictiuni dietali,

a) pentruca fiindu tóte natiunile cá persóne juridice ecari dela natura si nesupuse un'a alteia, apoi fiindu natiunea romana Domna si proprietaria mai vechia a acestui pamentu de catu natiunea magiara si sascesca, dins'a nu póte se rocunosca supremati'a si competenti'a natiunii magiare si sasesci:

b) pentruca nu e nece dereptu, nece politicu, nece umanu a supune acestu procesu la votulu si tribunalulu natiunii magiare, carea dupa ce au asupriti pre natiunea romana una miie de ani, apoi in 1848 au decretatu si au purtatu in contra ei si belu estermiatoriu numai si numai pentru ca au cutezatu a protestá in contra sententiei de mórte nationale diptate in contra 'i de reprezentantii celei magiare si

pentru ca au cutezatu a 'si reclamá dereptulu si viéti'a nationale!

c) pentru ca sasii au recunoscutu cu fapt'a nationalitatea politica a romanilor, candu au lucratu impreuna cu comitetulu lor, cu prefectii, cu tribunii si cu cuardiele romanesci in caus'a tieriei si a dinastiei; prin urmare a supune de nou acestu procesu la votulu natiunii sasesci, are insemná quasi a o provocá se se unesca éراسi cu cea magiara in contra celei romane!

d) pentru ca insusi guvernulu Maiestatii Sale, care 'i representá persón'a in 1848, a recunoscutu nátiunalitatea politica a poporului romanu, candu iau datu voia de s'au organizatu politice si nátiunalmente cu autoritatile sale romanesci — evenimentu, pre carele nu póte selu treca cu vederea nece istoriculu nece avocatulu natiunii romane — insusi guvernulu Maiestatii Sale au asistatu la renascerea nationalitatii politice a romanilor si au apearat'o, prin urmare supresiunea ei prin politic'a germanisatoria nu potea se fia mai derepta nece mai durabile decatu supresiunea nationalitatii magiare, cu atatu mai multu, ca natiunea romana 'si au sustienutu nationalitatea in contra celei magiare si dupa ce at' desertatu Ardélulu ostile amenduroru Cesaritoru, éra in respektu catra statu si catra dinastia dins'a 'si au adausu merite nu culpe cá cea magiara, asia dara dupa ce s'au datu inderepta viéti'a nationale unguriloru si sasiloru cerea si cere aceeaasi dereptate ecare cá se se dee inderetu si romániloru, in catu si diplom'a din 20. Oct. cu modificatiunile sale cele afundu taietorie nu póte se aiba alta interpretatiune ratiunabile, de catu cá ungurii si sasii se intre in tóte derepturile lor pre avute inse numai intru catu acelesi nu se marginescu naturalmente prin derepturile cele ecari (naturali si istorice) ale natiunii romane.

Din atari ratiuni adunarea ar' fi cerutu si are fi ne aপরাতু cá se céra si de acumu inainte, si inca inainte de ce s'ar' apucá de orice lucrare politica cu ungurii si cu sasii, cá procesulu natiunii romane cu aceste natiuni se nu se supune la critic'a lor, ci se se decida finalmente de catra Maiestate si se se declare, ca natiunea romana nu mai depende dela istori'a si dela dereptulu natiunii magiare, siculice si sasesci, ci cumea dins'a e libera a se reconstitui si a

se reorganisé dupa dereptulu seu nationale. Se intielege, ca de unadata cu acesta petitiune adunarea ar' avé se presente Maiestatii si constitutiunea natiunei romane, ceea ce ar' cuprende mai antaniu derepturile romanilor cá descendentii ai colonistiloru romani, carii au fostu toti proprietari liberi si ecari, fara pe patricii, fara de aristocrati feudali, apoi ar' determiná atatu persónele si organele ce au a esercita potestatea nationale legislativa, judeciaria si esecutiva in sinulu natiunii si in negotiala ei nátiunali separatu, éra in cele comuni impreuna cu celealalte natiuni, catu si formele in care au a se esercitá acele potestati. (Va urmá.)

Virgin'a Carpatului.

Lunga Istrulu ce suspina,
Lunga culmea Carpatina,
Fost'ai, mare fratióre,
Ca se vedi lucindu la sóre,
Diena alba, gratiósa,
Cu coróna luminósa.
Candu Zefrulu linu adie
Dintr'a cerului campie,
Din cositii aurita
Cu flori rumene 'mpletita,
Cade pulberea de nuru
P'alu grumaziului purpuru.
Aevil'a cea gloriósa
Sta sub man'ai mangaiósa,
Si tacuta, ganditóre,
Riu versandu de lacrimióre,
Totu privesce in departe
Sprea lui Romulu cetate!...
Dar' de ce amaru suspina
Lunga culmea Carpatina,
Cand'o rara frumusetia,
D'o senina tieneretia,
P'intre florile divine
Stralucesce pe ruine?
Si ca ce sa fia óre
Cele umbre sburatóre?
Fi-voru fluturii ce sórbe
Dupre rose, crine albe,
In zimbirea diminetii,
Cu iubire plansulu noptii?
Nu! sunt fiii astei diene;
Nu'i sorbu lacrimel line,
Nu o 'ntreba de ce plange,
Dar' ii sorbu anticulu sange
Toti cu gurele 'ncestate
Ca strigóii 'n mediú de nópte.
Iata ea de ce suspina

Lunga culmea Carpatina,
Si totu cata ganditoare.
Candu la triste suriore,
Cand la Tibrul inspumatu,
Si suspina necurmatu!

H. Granda.

Inscientiare de prenumeratiune
la clasicul romanu

CORNELIU NEPOTE

in versiune romana.

Cultur'a intelectuale si morale, suntu acele doue fie ceresci, care facu pre omu ferice aici pre pamentu, si dincolo de recele mormentu. Ele facu adeverat'a vietia a unei natiuni, si fóra ele natiunile, nu suntu alt'a, de catu nesce campii sterpe, fóra flori si fóra frupte. Natiunile, la care anca nu au strabatu radiele culturai mentale si morale, gemu in catenele sclaviei, suntu numai instruminte, de care se folosescu natiunile mai rafinate spre ajungerea scopurilor sale. Cine nu scia? ca natiunile, care adisecera atate a canuni de lauru, de pre campiile vietiei, natiunile, care pasiescu din triumfu in trimfu, si dictedia nunumai Europei, ei mai lunei intregi, senguru prin cultura au ajunsu pana la culminare'a gloriei sale.

Natiunea nóstra romana, care e o natiune intru adeveru clasica, donata de la auctorulu naturei Dumedieu, cu cele mai frumose si geniale talente, a gemutu multi seculi in imperiulu intunerecului, si prin barbaria timpurilor, care o au tienutu in sclavi'a cea mai amara, era mai se si perda cu totulu, si tesaurulu, celu mai scumpu, acelu tesauru, carelu pretiuesce mai pre susu, de catu chiaru si vietia, adece limb'a sa, cea dulce, romantica si frumosu sunatore; dace provedinti'a, care governa natiunile pamentului, nu ar' fi portatu deschilinita cura de ea; care rumpendui catenele sclaviei, si cu ele intunereculu celu grosu, a facutu, ca se i rusiasca si ei diorile unei demaneti mai serine.

Natiunea asta clasica, — Ddiu inca asia voiliescu — debue sese elupte la gradulu de onore, care i se convine, intre natiunile Europei civilisate. Se va elupta inse, dace fii ei, pre lunga lupt'a, care o porta cu atata onore, si cu o constantia rara, demna de

imitare, pentru recastigarea drepturilor politice, care li au fostu avutu, si care i se cuviniu, ca natiune fidele si brava pre terenulu acestui pamentu strebunu, si care numai injuria timpurilor trecute, i liu fostu rapitu; voru pasi inainte, si pre campulu literaturei, ca-ci aceste ambe combinate, dauna vietia forte si duravera unei natiuni. Aceste ambe combinate, facu edificulu celu maretiu nationalu; la care suntemu indatorati in conscientia, toti dupa poteri a conlucra, si numai astfelu potemu spera, dincolo de recele mormentu, o gloria eterna, unu lauru nevesceditu, dace remanendu credinciosi natiunei, vomu lucra din respoteri, la acestu edificiu premaretiu. Acestu adeveru fu recunoscutu, si de marele oratoru romanu Cicerone: „Omnibus, qui patriam (nationem suam) conservaverint, adjuverint, auxerint, certum esse in coelo definitum locum, ubi beati aevo sempiterno fruuntur.“

La fundamentulu acestui edificiu maretiu nationalu, subscrisulu ince voiesce a aduce unu micu sacrificiu, prin traducerea unui clasicu romanu Corneliu Nepote in limb'a romana. Acestu clasicu s'a tradusu de subscrisulu in limb'a romana, cu note explicatore, dupa cei mai renumiti auctori. Si prin acest'a deschide la opulu susu mentionatu prenumeratiune.

Prenumeratiunea se face cu 1 fiorinu v. a. cu aceea observare, ca venitul, care ar' intreze spesele tipariului, e sacrificiatu pentru ajutorulu unui teneru romanu doctorandu de drepturi, care e unulu din cei mai de frunte teneri romani, si care si pa' acum au datu documente destulu de chiare, ce va se remana totudeauna sinceru natiunei sale.

Abonarea se face la subscrisulu in Lugosiu, prin scrisori francate, pana la capetulu lunei lui Decembre.

Dela 8 esemplare, se da unulu gratis.

Totu subscrisulu, are tradusu in limb'a romana, si clasiculu romanu „C. Salustiu“ despre resbelulu catilinariu si jugurthinu, care va esi ceva mai tardiu la lumina.

Se lucramu pana e di, ca-ci tempulu decurge cu celeritate de fulgeru, si acusi ne coprinde noptea vietiei.

Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis,
Et fugiunt fraeno non remorante dies.

Utendum est aetate; cito pede labitur aetas.

Ovidiu.

Se lucramu dicu, ca se damu documentu posteritatei, ca nu amu ocupatu spatiu in desertu pre acestu pamentu. „Quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid, quo nos vixisse testemur.“ Plinius.

Lugosiu in 14. Novembre 1861.

Andrea Liviu, canonicu.

Redactoru respundietoru
Iacobu Muresianu.

Editionea: in tipografi'a lui
Ioanne Gött.